

Article Date	Headline / Summary	Publication
20 Jul 2026	Insurance cover for weather instability too	Maharashtra Times (Marathi)

हवामान अस्थिरतेलाही विम्याचा आधार

डॉ. तपन सिंगेल

matawealth
@timesofindia.com

'एल निनो' ही मध्य आणि पूर्व प्रशांत महासागरातील पाण्याच्या पृष्ठभागाचे तापमान वेळोवेळी वाढवणारी प्रणाली असून, जागतिक हवामान पद्धतीवर प्रभाव टाकणाऱ्या सर्वात प्रमुख घटकांपैकी एक आहे. 'एल निनो' ही आता केवळ हवामानविषयक घटना नसून, एक आर्थिक अडथळाही ठरत आहे. ही घटना भारतापासून दूर अंतरावर घडत असली, तरी देशातील हवामान, विशेषतः नैऋत्य मान्सूनवर त्याचा लक्षणीय परिणाम होतो.

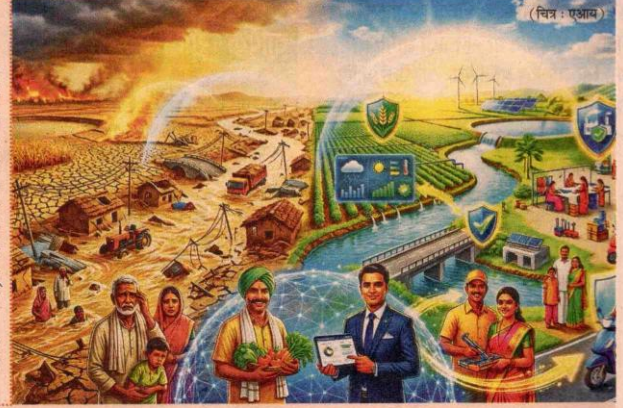
'एल निनो'च्या परिस्थितीचा संबंध अनेकदा पावसाच्या पद्धतीमधील विस्कळितपणाशी जोडला जातो. त्यामुळे पावसाचे असमान वितरण, दीर्घकाळ कोरडा दुष्काळ, उष्णतेच्या लाटा, पाण्याची टंचाई किंवा काही भागांत अत्यंत मुसळधार पाऊस अशा घटना घडू शकतात. हवामानातील अशा प्रकारच्या अनियमितता आर्थिक घडामोडींवर सलग परिणाम करू शकतात. त्यामुळे कृषी उत्पादन, पुरवठा साखळी, पायाभूत सुविधा आणि विविध क्षेत्रांमधील व्यावसायिक कामकाजावर परिणाम होऊ शकतो. अशा विस्कळितपणाचे परिणाम केवळ तत्काळ होणाऱ्या हवामानविषयक नुकसानांपुरते मर्यादित राहिले नसून, सोबतच उत्पादनास होणारा उशीर, विस्कळित झालेली वाहतूक सुविधा, , उत्पन्नाचे नुकसान आणि कामकाजातील व्यत्यय या बाबीही तितक्याच महत्वाच्या चिंता म्हणून समोर येत आहेत. आणि अशाच ठिकाणी हवामानविषयक विस्कळितपणामुळे होणाऱ्या आर्थिक प्रभावाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी व्यक्ती आणि व्यवसायांना मदत करण्यात इन्शुरन्स महत्वाची भूमिका बजावतो.

पीक आणि निर्देशांक-आधारित विमा

शेती हे आजही 'एल निनो'च्या प्रभावांमुळे सर्वाधिक प्रभावित होणाऱ्या क्षेत्रांपैकी एक आहे. पर्जन्यमानातील बदलांमुळे पेरणीच्या वेळापत्रकात व्यत्यय येऊ शकतो, पीक उत्पादनावर परिणाम होऊ शकतो आणि शेती आणि त्याच्याशी

हवामान जोखीमही महत्वाची

केंद्र सरकारच्या २०२४-२५ च्या वार्षिक अहवालानुसार, साईआट कोटीहून अधिक उद्योगांचा समावेश असलेले 'एमएसएमई' क्षेत्र भारताच्या आर्थिक विकासात प्रमुख योगदान देते. देशाच्या जीडीपीमध्ये याचा वाटा ३० टक्क्यांहून अधिक आहे. 'एमएसएमई'च्या बाबतीत, कामकाजातील अगदी थोड्या कालावधीसाठी असलेला अडथळादेखील 'कॅश फ्लो', ग्राहकांना दिलेली आश्वासने आणि व्यवसायाच्या व्यवहार्यतेवर परिणाम करू शकतो. प्रतिकूल हवामानाच्या घटनांमुळे परिसर, उपकरणे आणि 'इन्व्हेस्टरी'चे नुकसान होऊ शकते; तसेच दैनंदिन कामकाजातही व्यत्यय आणू शकतो. मालमत्ता संरक्षणासोबतच व्यवसायातील अडथळ्यांना कवरेज देणारे 'इन्श्युरन्स सोल्युशन्स' 'एमएसएमई'ना भौतिक नुकसान आणि कामकाज ठप्प झाल्यामुळे होणारा आर्थिक प्रभाव या दोन्हीचे व्यवस्थापन करण्यास मदत करू शकतात.

हवामान अस्थिरतेचे आव्हान

हवामान अस्थिरतेमुळे पायाभूत सुविधा आणि ऊर्जा मालमत्तांसाठीही नवीन आव्हाने निर्माण होत आहेत. रस्ते, पूल, ट्रान्समिशन नेटवर्क आणि औद्योगिक सुविधा यांना हवामानविषयक तणावाचा सामना करावा लागत आहे. ईजिप्तीअरिंग इन्श्युरन्स उपाय व्यवसाय आणि प्रोजेक्ट डेव्हलपरना बांधकाम, मशिनरी ब्रेकडाउन आणि कामकाजातील अडथळ्यांशी संबंधित जोखमी व्यवस्थापित करण्यात मदत करू शकतात. त्याचप्रमाणे, भारतातील नूतनीकरणयुक्त ऊर्जा क्षेत्राचा विस्तार होत असताना, बदलत्या हवामानाच्या रचनेचा सामना करणाऱ्या सौर आणि पवन ऊर्जा मालमत्तेसाठी विशेष विमा योजना महत्त्वपूर्ण ठरत आहेत.

संबंधित उपक्रमांवर अवलंबून असलेल्या लाखो लोकांच्या उत्पन्नाबाबत अनिश्चितता निर्माण होऊ शकते. आर्थिक सर्वेक्षण २०२३-२४नुसार, कृषी क्षेत्र भारतातील अंदाजे ४२ टक्के लोकसंख्येच्या उपजीविकेचा आधार असून, देशाच्या जीडीपीमध्ये जवळपास १८ टक्क्यांहून अधिक योगदान देते. अशा परिस्थितीत, अपुरा पाऊस, अतिवृष्टी आणि हवामान अनिश्चिततेमुळे उद्भवणाऱ्या नुकसानीसाठी आर्थिक मदत प्रदान करून प्रतिकूल हवामानाच्या घटनांचा आर्थिक परिणाम कमी करण्यात पीक विमा महत्वाची

भूमिका बजावते.

हवामानविषयक जोखमीचे व्यवस्थापन करण्यासाठी, व्यवसाय आणि समुदाय प्रतिसाद देणारे मार्ग शोधत असल्याने, निर्देशांक-आधारित विम्याचीही (पॅरामेट्रिक इन्श्युरन्स) मागणी वाढत आहे. पारंपरिक इन्श्युरन्सपेक्षा वेगळे हे उपाय आधीच निश्चित केलेल्या हवामान घटकांशी जोडलेले असल्याने (पावसाची पातळी, तापमानाची मर्यादा किंवा दुष्काळी परिस्थिती) संबंधित नुकसानानंतर भरपाई मिळणे शक्य होते. वेळेवर आर्थिक मदत

'गिग वर्कर'चे संरक्षण

'निती आयोगा'च्या एकाअहवालानुसार, सन २०१०-११मध्ये जवळपास ७७ लाख लोक 'गिग इकॉनॉमी'मध्ये कार्यरत होते. या पार्श्वभूमीवर देशातील 'गिग' कामगारांची संख्या सन २०२४-२५ मधील एक कोटीहून सन २०२९-३० पर्यंत २.३५ कोटीपर्यंत वाढण्याचा अंदाज आहे. वाढती 'गिग इकॉनॉमी' हवामान प्रभावाचा आणखी एक पैलू समोर आणते. लाखो डिलिव्हरी पार्टनर आणि स्वतंत्र कामगार आपला बराच वेळ घराबाहेर घालवतात. त्यामुळे तीव्र उष्णता, अतिवृष्टी आणि गंभीर हवामानाच्या स्थितीचा त्यांच्यावर थेट प्रभाव पडतो. हे अडथळे सुरक्षा आणि कमाई या दोन्हीवर परिणाम करू शकतात. हवामानाच्या घटना उपजीविकेत अडथळा आणतात, तेव्हा वैयक्तिक अपघात विमा आणि संरक्षणाचे उपाय महत्त्वपूर्ण आर्थिक मदत करतात.

मिळणे अत्यंत महत्वाचे असते, अशा परिस्थितींमध्ये हा विमा मौल्यवान ठरू शकतो.

हवामानाशी संबंधित जोखमीची रूपे बदलत आहेत, तशी हवामानविषयक विस्कळितपणामुळे निर्माण होणाऱ्या आर्थिक अनिश्चिततेचे व्यवस्थापन करण्यासाठी आणि व्यवसाय, समुदाय व कुटुंबांना त्यातून सावरण्यास मदत करण्यासाठी विमा हा जोखीम निवारण घटक म्हणून कार्यरत राहील.

(लेखक 'बजाज जनरल इन्श्युरन्स'चे व्यवस्थापकीय संचालक आणि सीईओ आहेत.)